

LITERKA

Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě

Prosinec/2022

Vážení přátelé,

také vnímáte jistě nebezpečí, že nadcházející svátky se budou lišit od těch předchozích? Připomínám záměrně větu o nemožnosti opakovaně vstoupit do téže řeky, kterou jistý Herakleitos pronesl před pětadvaceti stoletími. A přesto se Vánoce co Vánoce pokoušíme o její praktické popření, pesimistickému filozofu navzdory. Někteří dokonce i úspěšně. Ale co nyní, kdy kontaminovaní sdělovacími prostředky konsternováni netušíme, co ještě přijde? Pro nás jsem v knižních novinkách objevil knihu CHLADOVÁ TERAPIE. Autoři Libor Mattuš a Veronika Allister dali své příručce podtitul MRAZEM PROVĚŘENÝ PRŮVODCE PRO VŠECHNY, KDO SE CHTĚJÍ PONOŘIT DO TAJŮ OTUŽOVÁNÍ. Úvaha, odkud přichází mráz, bývá připisována Karlu Havlíčku Borovskému: „Ruské mrazy a ostatní ruské věci uhasily ve mně poslední jiskru všeslovanské lásky. Především abych, jak se říká, i s dveřmi do domu vpadl, vyslovuji pevné a nevratné přesvědčení své, že Slované nejsou jedním národem. Tak jako směšno bylo cítiti patriotismus indoevropský a dělati verše o něm v nadšení, zrovna tak (jenom ovšem v menší míře) nepravdivé jest vlastenectví všeslovanské. Zkrátka s hrdostí národní řeknu „Já jsem Čech“, ale nikdy „Já jsem Slovan“. K Rusům, kteří s jidášským políbením přicházejí (aby nás vstrčili do kapsy) musíme být chladní (nechceme-li je dokonce nenávidět).“ „Otužovat“ definitivně nahradilo zavrženíhodné a zpozdlilé „utužovat“!

Libor Kalina

VERŠE MĚSÍCE PROSINCE

JAK NÁS OPLAKÁVÁ BÁSEŇ

Vladimír Bozděch

Co životodárného uranu
leží navrstveno
v jáchymovských dolech knihoven
A zatím
za drahé peníze se shánějí
škrtátka prskajících sloganů

Jste mrtvi pro slovo A to je hrozná smrt
v které vás vidím žít

3 OTÁZKY PRO FRANTIŠKA SCHILDBERGERA

Hledá současný básník více téma, nebo formu?

Aha! Sinn und Form, ta stará a stokrát už zodpovězená otázka? V čase komunismu to velké kolbiště ideologů?

Můžeme k tvorbě přistupovat z jednoho i z druhého konce... Odpovím proto takhle (s trochou personifikace): samotné Téma na formu nemyslí, zaujaté tím, co chce říci – a proto velké téma si svoji formu najde, kde nenajde, tam si ji vytvoří; to Forma je na tom hůř: může se sice opřít o jiná díla ve stejné formě, a také to často dělá, ale platí, že sama Forma si daleko tíž hledá svoje téma než Téma svoji formu.

A co se stalo s rýmy?

Co se stalo s rýmy? Děkuji za optání, daří se jim dobře. Jen odešly z poezie a žijí vlastním životem. V reklamě, v běžné mluvě, v pop music – tam mimochodem platí, co jsem si uvědomil při jednom novém popěvku známého barda, že čím více rýmů, tím méně všeho ostatního.

Čím to, že se v poslední době tak rozmáhá haiku?

Je to stejné jako v kuchyni nebo v náboženství: západní svět se cítí unavený, zříká se sám sebe a hledá alternativu. Filozof Roger Scruton pro tuto nenávisť k vlastní tradici měl termín oikofobie. Ať žijí jiné kultury, ať se všichni navzájem ovlivňujeme! Při dnešní míře technického propojení to ani jinak není možné. Ale zapomeneme-li vlastní tradice, jsme mrtví.

PhDr. František Schildberger, Ph.D., (1952) je český básník, publicista a vysokoškolský pedagog, aktuálně působí na Ústavu české literatury Masarykovy univerzity a v Oddělení dějin literatury Moravského zemského muzea, stál u zrodu webu Skleněný kostel, kde je trvale aktivní, žije v Brně.

ZNEPOKOJIVÝ TRAKL RADKA MALÉHO

Když v černém lese volá kos

k poezii Georga Trakla
a její české recepci

Radek Malý

Rakouský básník Georg Trakl (1887–1914) stojí svým dílem na křižovatce moderních literárních směrů. Za svého života, který předčasně a tragicky ukončily události první světové války, napsal pouhé dvě sbírky poezie. Obě se staly milníky moderního evropského básnictví: *Básně* (1913) s převahou vázaného verše v duchu dekadentního symbolismu a *Šebestián ve snu* (1915), kde

dominuje volný verš a výrazná expresivita. Aktuální knižní novinka přináší v jednom svazku obě Traklovy sbírky v překladu Radka Malého s ilustracemi Heleny Hankeové. Druhou částí souboru je studie Radka Malého s názvem *Když v černém lese volá kos*. Překladatel Radek Malý ve své monografii usiluje zprostředkovat širší odborné a čtenářské veřejnosti současný pohled na Traklovu poezii, a to zejména v souvislostech její české recepcce – neboť už od dvacátých let dvacátého století Trakl svým dílem výrazně zasahoval i do vývoje české poezie. Na základě analýz překladů básní, jejich srovnání, komentářů a interpretací se zjevuje plastický a čtenářsky přívětivý obraz nejen básnického světa Georga Trakla, ale i českých básníků, kteří se jím nechali inspirovat. (ctrl)

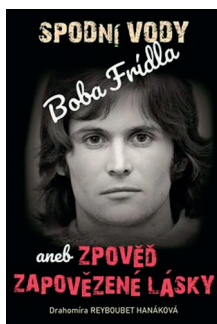
KTERAK HÁJÍČEK HAIKU HÁJÍ

Spisovatel Jiří Hájíček je v české literatuře zaveden především jako autor povídek a románů. Kdysi však s verši začínal. I v posledních letech se příležitostně věnuje poezii, navíc ve formě haiku: *Muž na pokraji vzplanutí*. „Píšu na kousek papíru první slova dne. Někdo si po ránu luští sudoku, aby rozcvičil mozek, já si píšu haiku. Mysl je po ránu zvláště zastřená a zároveň rozjítřená. Bývá skoupá na slovo, a to je pro takové psaní dobře,“ říká autor o své práci. Postřehy a momentky ze života. Miniatury, útržky dnů a příběhů, drobné impresy, atmosféry. Verše připsané k poznámkám o odjezdech vlaků ke

čtením, poznámky k „odjezdům v lásce“. Život koncentrovaný v ostře řezaných obrazech, „Hájíček jinak“, ve svých základních akordech však dobře rozpoznatelný. Poezie civilní, neokázalá, s hlubokým osobním ručením. Drobný, bibliofilsky laděný svazek s barevnými ilustracemi akademického malíře Matěje Lipavského, v elegantní úpravě graficky Lucie Zajíčkové, může zaujmout nejen autorovy příznivce, ale i čtenáře, kteří tento žánr obvykle nevyhledávají. Jde o nové vydání edice z roku 2018. Spolu s ní navíc vychází i zcela nové pokračování nazvané *Muž pod černým deštníkem*. (ctrl)

O HVĚZDIČCE BLÝSKAVÉ A NEVŠEDNÍ

Idol sedmdesátých a osmdesátých let 20. století, charismatický lamač ženských srdcí, skladatel, textař a zpěvák, písničkář Bob Frídl zblízka. Silný příběh osudového setkání brněnského popového barda a bezejmenné dívky, které oběma převrátilo život vzhůru nohama, se na knižních pultech jmenuje *Spodní vody Boba Frídlá aneb Zpověď zapomenu-té lásky*. Osobní, místy až intimní výpověď z první ruky, po letech poprvé odhaluje skrytou kapitulu života této obdivované hudební ikony. V autentickém vyprávění Drahomíry Reyboubet Hanákové ožívá doba, kdy byl Bob

Frídl na vrcholu své slávy. Čtenář je současně vtažen do událostí a situací mimo jeviště a rozhlasová studia, do soukromí, kde v ústraní, skrytí pohledům veřejnosti, zastoupené objektivou fotoreportérů, ale také přátel, oba intenzivně prožívali svůj vztah. Jak poznamenal oba jejich životy? Kam až můžou zajít následky neplánovaných náhodných událostí? Tohle není román s promyšlenou, předem propracovanou pointou a happyendem. Je to skutečný příběh, který možná překvapí, ale s odstupem rovněž přiblíží jednu z osobností nedávné hudební historie. (ctrl)

TVOŘIVÉ ŘEČI NEJEN O TVORBĚ

Knižní novinka *Všelijak poplantane* s podtitulem *Vít Slíva v rozhovoru s Jiřím Trávnickým* přináší odpovědi významného českého básníka, učitele a formativní osobnosti na otázky bývalého žáka, dnes rovnocenného partnera. Rozhovor je veden po dvou liniích – životopisné a tematické. V té první dochází na životní peripetie od dětství v milovaném Hradci nad Moravicí přes středoškolská studia v Bohumíně, vysokoškolská v Brně, učitelské štace a partnerské karamboly až po odchod do Opavy a návrat do Brna.

Ve druhé je vyzvětšováno šest podstatných stigmat autorova světa: 1. Místa, krajiny; 2. Lidé, přátelé; 3. Učitel, studenti; 4. Čtení, literatura; 5. Poslech, hudba; 6. Víra, Bůh. Rozhovor je veden velmi otevřeně, upřímně, zaujatě, ale zároveň s nadhledem nad tím, co odvál čas a co se tak úplně nezdařilo. Sešli se v něm středoškolský učitel a jeho bývalý student z brněnského gymnázia na Slovanském náměstí. Život, názory, lidé, místa, vzmachy, kotrmelce – to vše v jednom pouze zdánlivě „poplantanem“ chumlu. (ctrl)

SETKÁNÍ S OSOBNOSTÍ OBOHACUJE

Autobiografické vyprávění emeritního starosty Litomyšle Miroslava Brýdla (*1941) s akčním názvem *Nezouvat, prosím!* je zaměřeno především na období po roce 1989, kdy se Litomyšl stala díky jeho dlouhodobým koncepčním aktivitám evropsky oceňovaným centrem moderní české architektury (několik realizací získalo ocenění Grand Prix Obce architektů, Stavba roku, International ELCA Trend Award či bylo nominováno na cenu Miese van der Rohe). Pojednává také o kulturním a společenském rozvoji města,

navazování spolupráce s evropskými partnery, přibližuje ekonomickou transformaci 90. let i kontakty autora s umělci a politiky (Václav Havel, Pavel Tigrid, Jan Stráský), nepomíjí ani působení v roli zástupce hejtmana a radního Pardubického kraje a život na odpočinku. Kniha je čtivým příspěvkem k pochopení složitých peripetií společenských proměn, které v naší zemi nastaly po pádu komunistické nadvlády. Miroslav Brýdl je milovník architektury, výtvarného umění, literatury a hudby, ale také nezkrotný živel známý svým neotřelým vystupováním. V neposlední řadě je také poutavý vypravěč, který dokáže s naprostou upřímností hovořit nejen o svých úspěších, ale i prohrách.

(ctrl)

NESMRTELNÉ MIKULKOVY POHÁDKY

Poněkud jiné pohádky, které v sobě mají zvláštní divokost a zlobivost, ale zároveň také něhu a radost, se poprvé objevily v závěru šedesátých let minulého století. Jedině v příbězích Aloise Mikulky se může drak oženit s princeznou a trumpetista být zvolena předsedkyní žížal. Není divu, že právě jim propůjčil své vypravěčské mistrovství také herec Viktor Preiss. Logicky a opakovaně oslovují Mikulkovy crazy příběhy nové generace čtenářů. Stejně ambice má mezi předvánočními knižními novinkami svazek *O zvířátkách a divných věcech*. Je plný vtipných moderních pohádek se svéráznou

atmosférou, přetékající humorem a nonsensovou fantazií. Mohlo by se zdát, že ta knížka nemá ani hlavu, ani patu. Na jedné z posledních stránek se v ní kupříkladu zabydlela nepořádná kometa. Jinde zase mezi řádky odpočívá v garáži maličké bleděmodré cililink autíčko, které bude za chvíli potřebovat pomoc. O pár listů vpředu právě vstala stonožka, zívla si, protáhla se a povídá: „Úúú-f! A dnes půjdu na fotbal.“ A uprostřed toho všeho se chystá nastoupit do rakety kvíčala. Že nevíte, co nebo kdo to je? Nu, má zobák dlouhý jako pinzeta a zrovna letí na žížalí hvězdu...

(ctrl)

LITERÁRNÍ SLEZSKO JAKO NA DLANI

Podrobnou odpověď na otázku, jakou podobu dostala slezská regionální literatura od vzniku samostatného Československa do současnosti, nabízí *Literární slovník severovýchodní Moravy a českého Slezska 1918–2018*. Prostřednictvím lexikografických údajů analyzuje a dokumentuje literární obraz regionu. Autorská hesla v životopisných, výkladových a bibliografických částech sledují obecné i specifické literární rysy vymezené oblasti. Upozorňují na určující i zapomínané osobnosti, na okolnosti vzniku literárních děl (zvláště kulturní, historické, národnostní, jazykové), které rozhodovaly nebo je překryl čas, na společenství (časopisy, nakladatelství), ale především na trvalý či rodící se literární charakter výlučného prostoru. Autorka titulu Iva Málková působí jako literární historička a editorka. Přednáší českou literaturu na Filozofické fakultě Ostravské univerzity, zabývá se zejména tuzemskou produkcí ve druhé polovině dvacátého století a vedle odborných knih se věnuje také vlastní literární tvorbě. (ctrl)

BÍLÉ TICHÉ BÁSNÍKA A PROZAÍKA SKÁCELA

Jan Skácel (7. 2. 1922 Vnorovy – 7. 11. 1989 Brno), básník a prozaik, od jehož narození letos uplynulo sto let. Jeho literární dílo i životní osudy v průběhu roku připomněla řada výstav a kulturních akcí nejen v Brně, ale také ve Vnorovech a Břeclavi, na místech spjatých s životem Jana Skácela. První verše publikoval ve Studentském časopise v roce 1938, po skončení války působil jako redaktor kulturní rubriky Rovnosti, člen literárně-dramatické redakce Československého rozhlasu v Brně a šéfredaktor časopisu Host do domu. První básnické sbírky mu vyšly až v 50. a 60. letech, mezi lety 1969 až 1981 však nesměl publikovat a jeho díla vycházela v samizdatu a v exilových nakladatelstvích. Výstava, kterou na závěr skácelovského roku připravil Památník písemnictví na Moravě, představuje prozaickou a básnickou tvorbu i poezii pro děti. Vybrané texty, jejichž pojítkem je jedno z klíčových témat poezie Jana Skácela – ticho, zachycují křehkost i krutost zimního času. Výstava je volně přístupná od 1. prosince 2022 do 31. ledna 2023 v malé galerii LíPa v budově radnice Brno-Líšeň. (ap)